बाल-मोदिनी

यथा कृत्यं तथा फलम्

✍ शिवेन्द्रप्रतापमिश्रः, बलिया (उ.प्र.)

कस्मिंश्चित् वने कश्चन गजः निवसति स्म । प्रतिदिनं सः वने आनन्देन अटति स्म । एकदा अटनावसरे कस्यचित् वृक्षस्य उपरि उपविश्य फलं खादन्तं वानरं सः दृष्टवान् । वानरः अपि गजं दृष्ट्वा कानिचित् फलानि त्रोटयित्वा अधः पातितवान् । गजः तानि स्वादूनि फलानि खादित्वा महान्तम् आनन्दम् अनुभूतवान् । क्रमेण तयोः मैत्री गाढा अभवत् ।

कदाचित् नद्याः अपरस्मिन् पार्श्वे विद्यमानां वाटिकां प्रविश्य आतृप्ति खादनीयम् इति चिन्तयित्वा उभौ अपि प्रस्थितवन्तौ ।

नदी यद्यपि गभीरा, तथापि महाकायः गजः तु सुलभतया नद्याः अपरं तीरं प्राप्तुं शक्नोति । किन्तु वानरः कथम् अपरं तीरं प्राप्नुयात् ? सः खिन्नः भूत्वा स्वसमस्यां गजम् उक्तवान् ।

तदा गजः अवदत् - ''तदर्थं खिन्नता कुतः ? भवान् मम पृष्ठस्य उपरि उपविशतु । अहं भवन्तम् अपरं तीरं प्रापयिष्यामि'' इति ।

वानरः एतत् अङ्गीकृतवान् । वानरः गमनसमये एकम् अङ्कुशं गृहीत्वा एव प्रस्थितवान् । सः अङ्कुशेन गजं ताडयित्वा, पीडयित्वा कार्यं कारयन्तं हस्तिपं दृष्टवान् आसीत् । यदा गजः नद्यां किञ्चिद्दूरं गतवान् तदा वानरः हस्तिपः इव अङ्कुशेन गजं पीडयितुम् उद्युक्तः अभवत् ।

गजः वेदनया - ''मित्र ! किमर्थम् एवं कुर्वन् अस्ति भवान् ?'' इति पृष्टवान् ।

तदा वानरः - ''अङ्कुशेन भवान् ताडनीयः इति इच्छा इदानीं मयि जागर्ति । अतः ताडयामि'' इति हसन् अवदत् ।

गजः महत् दुःखम् अपारां वेदनां च अनुभूतवान् । तावता सः नद्याः मध्यभागं प्राप्तवान् आसीत् । वानरः गजं पीडयन् एव आसीत् । गजस्य मनसि अनुक्षणं कश्चन उपायः स्फुरितः ।

सः वानरम् उक्तवान् - ''मित्र ! जले निमज्ज्य स्नानं करणीयम् इति इच्छा मयि जाता अस्ति । अतः अहं मज्जनं करोमि'' इति ।

तदा वानरः महता भयेन - ''मित्र ! तथा मा करोतु कृपया । अहं तरणं सर्वथा न जानामि । यदि भवान् जले मज्जनं कुर्यात् तर्हि अहं जले निमज्जितः भवेयम्'' इति अवदत् ।

एतत् श्रुत्वा गजः कोपेन - ''भवान् मित्रद्रोही । कमपि अपराधम् अकृतवन्तं माम् एतावत्पर्यन्तं भवान् अङ्कुशेन पीडितवान् । भवादृशानां मरणम् एव वरम्'' इति वदन् जले निमग्नः अभवत् ।

वानरः स्वस्य दोषस्य निमित्तं समीचीनं दण्डनं प्राप्तवान् । जले निमज्जनेन अचिरात् एव मरणं प्राप्तवान् सः दुष्टः वानरः । ■